

Wersja poprawiona niepublikowana

Dystr.: Ogólna
2 października 2015

Język oryginału: angielski

Komitet Praw Dziecka.

Uwagi końcowe do połączonych trzeciego i czwartego sprawozdania okresowego Polski*

I. Wstęp

1. Komitet rozpatrzył połączone sprawozdania okresowe Polski trzecie i czwarte (CRC/C/POL/3-4) na swym 2033. i 2034. posiedzeniu (patrz CRC/C/SR.2033 i 2034), które odbyły się w dniu 18 września 2015 i przyjął następujące uwagi końcowe na swym 2052. posiedzeniu (patrz CRC/C/SR.2052), które odbyło się 2 października 2015.

2. Komitet przyjmuje z zadowoleniem złożenie połączonych trzeciego i czwartego sprawozdania okresowego Państwa-Strony (CRC/C/POL/3-4) oraz pisemnych odpowiedzi na pytania dodatkowe (CRC/C/POL/Q/3-4/Add.1), które pozwalają lepiej zrozumieć sytuację praw dzieci w Państwie-Stronie. Komitet docenia konstruktywny dialog prowadzony z wielo-sektorową delegacją Państwa-Strony.

II. Podjęte działania zaradcze oraz postęp osiągnięty przez Państwo-Stronę

3. Komitet z zadowoleniem przyjmuje ratyfikację/ przyjęcie:

(a) Drugiego Protokołu Fakultatywnego do Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, którego celem jest zniesienie kary śmierci, w 2014 roku;

(b) Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych, w 2012 roku;

(c) Konwencji Rady Europy o Ochronie Dzieci przed Seksualnym Wykorzystywaniem i Niegodziwym Traktowaniem w Celach Seksualnych, w 2015 roku;

(d) Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, w 2015 r.

4. Komitet odnotowuje także z uznaniem przyjęcie następujących aktów prawnych:

(a) Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, 2011 r.;

(a) Ustawa o Cudzoziemcach, 2014 r.;

* Przyjęte przez Komitet na 17. sesji (14 września - 2 październik 2015).

(c) Ustawa o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz o zmianie niektórych innych ustaw, z późniejszymi zmianami, w 2009 r.;

5. Komitet odnotowuje również z zadowoleniem następujące środki polityczne:

(a) Narodowy Program Zwalczania Przemocy Domowej na lata 2014 - 2020,

(b) Krajowy Plan Działania Przeciwko Handlowi Ludźmi na lata 2013 - 2015.

IV. Główne obszary wymagające szczególnej uwagi oraz zalecenia

A. Ogólne środki wdrażania (ust. 4, 42 i 44, art). 6 Konwencji)

Zastrzeżenia

6. Komitet przyjmuje z zadowoleniem wycofanie zastrzeżeń Państwa- Strony do artykułów 7 i 38 Konwencji w dniu 4 marca 2013 r. Jednakże Komitet jest nadal zaniepokojony faktem, że Państwo-Strona wciąż nie wycofało deklaracji do artykułów 12-16 i 24.

7. **Komitet, zgodnie ze swymi poprzednimi zaleceniami (CRC/C/15/Add.194, ust. 10) oraz w świetle Deklaracji Wiedeńskiej i Programu Działania z 1993 roku, zachęca Państwo-Stronę, by rozważyło wycofanie swej deklaracji interpretacyjnej dotyczącej artykułów 12-16 oraz 24 Konwencji.**

Kompleksowa polityka i strategia

8. Komitet odnotowuje, że Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 porusza także niektóre sprawy dotyczące dzieci. Jednakże Komitet jest zaniepokojony faktem, że:

(a) Środki przyjęte w ramach Strategii nie obejmują wszystkich dziedzin, o których mówi Konwencja;

(b) Niektóre środki nie są w pełni zgodne z Konwencją, w tym rozwój instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3.

9. **Komitet zaleca, by Państwo-Strona:**

(a) **Opracowało kompleksową politykę wobec dzieci, która obejmie w swym zakresie wszystkie dziedziny, o których mówi Konwencja i, na podstawie tej polityki, opracowało strategię uwzględniającą czynniki właściwe do jej zastosowania, przy odpowiednim wsparciu zasobów ludzkich, technicznych i finansowych;**

(b) **Zapewniło zgodność tej polityki i strategii z Konwencją;**

(c) **Zagwarantowało konsultacje z wszystkimi partnerami, w tym dziećmi, przy opracowywaniu takiej polityki i strategii jak również regularnie kontrolowało skuteczność jej wdrażania.**

Koordinacja

10. Komitet odnotowuje, że Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej otrzymało zadanie w 2014 roku przeglądu prawa krajowego, polityk i programów mających związek z Konwencją pod kątem ich spójności. Jednakże Komitet niepokoi się, że nie istnieje żaden między-ministerialny mechanizm koordynacyjny obejmujący administrację na szczeblu lokalnym i ogólnokrajowym mogący zapewnić skuteczne wdrożenie Konwencji.

11. **Komitet zaleca, by Państwo-Strona powołało odpowiedni zinstytucjonalizowany mechanizm na wysokim szczeblu między-ministerialnym o zdefiniowanym precyzyjnie zakresie obowiązywania oraz z uprawnieniami wystarczającymi do koordynacji wszystkich działań związanych z wdrażaniem Konwencji międzysektorowo, na poziomie narodowym, regionalnym i lokalnym. Państwo- Strona powinno zagwarantować, że ww. mechanizm koordynujący zostanie wyposażony w odpowiednie zasoby ludzkie, techniczne i finansowe, tak by jego działanie było skuteczne.**

Alokacja środków

12. **Komitet wyraża zaniepokojenie, że nie istnieje system identyfikacji alokacji budżetowych i wydatków na dzieci z poszczególnych ministerstw, który umożliwiłby ocenę odpowiedniości i celowości wydatków publicznych na dzieci.**

13. **Komitet zaleca, by Państwo-Strona:**

(a) Opracowało preliminarz wydatków uwzględniający perspektywę praw dziecka i określający szczegółowo alokacje na dzieci w odpowiednich sektorach i służbach, włącznie z czynnikami szczególnymi i systemem monitorowania;

(b) Opracowało mechanizmy monitorowania i oceny adekwatności, efektywności i równomierności dystrybucji zasobów przyznanych na wdrożenie Konwencji;

(c) Zapewniło transparentność i partycypacyjność budżetowania poprzez nawiązanie dialogu publicznego, zwłaszcza z dziećmi oraz zobowiązanie władz do odpowiedzialności, także na szczeblu lokalnym.

Zbieranie danych

14. **Podczas gdy z uznaniem odnotowujemy powstanie systemu zbierania danych w Państwie-Stronie, Komitet jest nadal zaniepokojony faktem, że krajowy system zbierania danych nie obejmuje wszystkich dziedzin, które reguluje Konwencja, i że jest niewiele skategoryzowanych danych dotyczących dzieci w wieku poniżej 5 lat jak również dzieci w systemie sprawiedliwości, w tym dzieci -ofiary i świadków.**

15. **W świetle swego ogólnego komentarza nr 5 (2003) na temat ogólnych środków wdrażania, Komitet zaleca Państwu-Stronie:**

(a) Rozbudować system zbierania danych, tak by pokrył wszystkie dziedziny, o których mówi Konwencja, dane dzieci w każdym wieku podzielone na kategorie, aby usprawnić badanie sytuacji wszystkich dzieci;

(b) Doprowadzić do przekazania zebranych danych instytucjom rządowym pozostającym w kręgu zainteresowania jak również podać do wiadomości publicznej i wykorzystania ich do skutecznego wdrażania Konwencji.

B. Zasady ogólne (art. 2, 3, 6 i 12 Konwencji)

Brak dyskryminacji

16. **Komitet docenia starania Państwa-Strony w dziedzinie zwalczania dyskryminacji. Jednakże Komitet jest zaniepokojony faktem, że:**

(a) Nie istnieje żadne ogólne prawo zakazujące dyskryminacji z każdego powodu we wszystkich dziedzinach życia i w każdej formie, w tym w formie wielokrotnej;

(b) Nadal panują stereotypy na temat płci związane z rolą i obowiązkami kobiet i mężczyzn w rodzinie i społeczeństwie;

(c) Dzieci, które należą do mniejszościowych grup etnicznych, religijnych i językowych, w tym potomkowie rodzin romskich, arabskich i afrykańskich, muzułmanie i Żydzi, osoby nie będące obywatelami, w tym uchodźcy, osoby ubiegające się o status uchodźcy, migranci, osoby niepełnosprawne i dzieci z rodzin LGBT wciąż spotykają się z dyskryminacją i mogą być ofiarami przestępstw na tle nienawiści;

(d) Rośnie liczba przypadków przemocy i nadużyć na tle rasowym, w tym mowy nienawiści, jak również aktów ksenofobii i homofobii.

17. Komitet zaleca, by Państwo-Strona:

(a) **Dokonało zmiany Ustawy o Równym Traktowaniu, tak by obejmowała ona dyskryminację na każdym tle i we wszystkich dziedzinach, włącznie z dyskryminacją ze względu na płeć, orientację seksualną, niepełnosprawność, religię lub wiek w dziedzinie edukacji, opieki zdrowotnej, ochrony społecznej, polityki mieszkaniowej oraz życia prywatnego i rodzinnego, i regulowała definicję dyskryminacji wielokrotnej;**

(b) **Uzupełniło Kodeks Karny o definicję mowy nienawiści i inne przestępstwa na tle nienawiści spowodowane rasizmem, ksenofobią i homofobią jako odrębne czyny karalne, zagwarantowało, że takie przypadki będą bezwzględnie ścigane a sprawcom zostanie wymierzona sprawiedliwość;**

(c) **Zrewidowało i wzmocniło środki zapobiegające i eliminujące stereotypy, brak tolerancji i dyskryminację w życiu publicznym jak również w działaniu władz państwowych i lokalnych.**

C. Prawa i wolności obywatelskie (art. 7, 8 i 13-17).

Narodowość

18. Komitet jest zaniepokojony, że ewidencja ludności z 2014 wykazuje, że w Polsce żyje 2 000 osób bez obywatelstwa, w tym także dzieci, i ponad 8 000 obcokrajowców o nieokreślonej narodowości, w tym także dzieci.

19. Komitet wzywa Państwo-Stronę do:

(a) **Niewłócnego podjęcia wszelkich niezbędnych środków, by nadać Polskie obywatelstwo dzieciom bezpaństwowym;**

(b) **Podjęcia stosownych działań w celu rozwiązania problemu dzieci o nieokreślonym pochodzeniu mieszkających na terytorium Polski;**

(c) **Wzięcia pod rozwagę przyłączenia się do Konwencji z 1954 roku dotyczącej Statusu Bezpaństwowców oraz Konwencji z 1961 roku o Ograniczaniu Bezpaństwowości.**

Prawo do tożsamości

20. Komitet jest głęboko zaniepokojony brakiem regulacji i rosnącą liczbą "okien życia" dla niemowląt, które pozwalają na anonimowe porzucenie dziecka w Państwie-Stronie, co stanowi naruszenie m.in. artykułów 6-9 i 19 Konwencji.

21. **Komitet wzywa Państwo-Stronę do zakazania korzystania z okien życia, wzmocnienia i promowania istniejących alternatywnych rozwiązań i rozważenia, w ostateczności, udostępnienia instytucji "anonimowego" porodu w szpitalu.**

Wolność myśli, sumienia i religii

22. Komitet jest zaniepokojony, że istnieją sytuacje, w których dzieci z mniejszości religijnych nie mają możliwości uczestniczenia w zajęciach z ich religii w szkołach publicznych i zamiast tego muszą uczestniczyć w zajęciach z religii katolickiej. Komitet jest także zaniepokojony, że stopnie uzyskane na lekcjach Islamu nie zawsze są odnotowywane na świadectwach szkolnych.

23. **Komitet zaleca, by Państwo-Strona:**

(a) Zagwarantowało, że dzieci z mniejszości religijnych nie będą zmuszane do uczestniczenia w zajęciach ze swej własnej wiary w szkołach publicznych;

(b) Szerzyło świadomość między rodzicami i uczniami dotyczącą możliwości wnioskowania o wprowadzenie zajęć z ich własnej religii, zgodnie z zapisami Ustawy o Systemie Oświaty (1991 r.)

(c) Zagwarantowało, że stopnie uzyskanie na zajęciach religii nie-katolickiej będą wpisywane do świadectw szkolnych.

D. Przemoc wobec dzieci (art. 19, 24 ust. 3, 28, ust) 2, 34, 37 (a) i 39)

Ochrona dziecka przed wszelkimi formami przemocy

24. Komitet pochwała ustanowienie przez Państwo-Stronę całkowitego zakazu stosowania kar cielesnych wobec dzieci we wszystkich okolicznościach, jednak pragnie wyrazić zaniepokojenie następującymi faktami:

(a) Mimo, że nie ma żadnych oficjalnie złożonych skarg lub wyroków skazujących w związku z niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem dzieci w ośrodkach opieki o charakterze pogotowia opiekuńczego, schroniskach młodzieżowych lub zakładach poprawczych/ ośrodkach wychowawczych w ostatnich latach, odnotowano przypadki znęcania się nad dziećmi w tych placówkach, takie jak przedłużający się okres pobytu w ośrodku przejściowym, kary nie zgodne z przepisami, ograniczanie w zakresie prowadzenia korespondencji i składania skarg oraz ograniczanie wizyt; a także

(b) W szkołach, ośrodkach młodzieżowych i ośrodkach opieki alternatywnej nadal stosuje się kary cielesne, mimo ich prawnego zakazu.

25. **W świetle swego ogólnego komentarza nr 8 (2006) o karach cielesnych i ogólnego komentarza nr 13 (2011) o prawie dziecka do wolności od wszelkich form przemocy, Komitet zaleca, by Państwo-Strona:**

(a) Dokładnie sprawdziło wszystkie doniesienia na temat znęcania się nad dziećmi i zagwarantowało, że takie przypadki spotkają się z odpowiednią reakcją w formie procesu sądowego, tak aby uniknąć bezkarności sprawców;

(b) Dokonało przeglądu istniejących mechanizmów składania skarg i zagwarantowało, by wszystkie dzieci pozbawione wolności, także te będące w trakcie procesu karnego lub naprawczego, miały dostęp do bezpiecznych i przyjaznych dla dzieci mechanizmów skarżenia w związku z pozbawieniem ich wolności, warunkami skazania/ internowania i traktowania;

(c) Zagwarantowało, by dzieci-ofiary znęcania się miały opiekę i dostęp do programów rehabilitacyjnych;

(d) Zagwarantowało, by zakaz stosowania kar cielesnych był odpowiednio monitorowany i egzekwowany w każdym środowisku;

(e) Umocniło programy zwiększające kompetencje nauczycieli i wszystkich pracowników instytucji opieki nad dziećmi, w celu promowania pozytywnych i alternatywnych form dyscypliny i szacunku dla praw dzieci i w celu podnoszenia świadomości na temat niepożądanych skutków kar cielesnych wobec dzieci;

(f) Nadal wzmacniało współpracę z Rzecznikiem Praw Dziecka i Rzecznikiem Praw Obywatelskich w tym aspekcie.

Wykorzystywanie seksualne

26. Komitet docenia fakt, że przypadki molestowania seksualnego dzieci przez osoby duchowne są traktowane poważne, lecz obawia się, że wiele takich spraw mogło jeszcze nie ujrzeć światła dziennego, i że ten proceder trwa.

27. **Komitet zaleca, by Państwo-Strona:**

(a) Kontynuowało działania mające na celu zagwarantowanie, że wszystkie przypadki seksualnego wykorzystywania dzieci są objęte dochodzeniem i ścigane, w tym także te rzekomo popełnione przez duchownych katolickich i wszystkich przedstawicieli innych religii;

(b) Zapewniło odpowiednie zadośćuczynienie i rehabilitację ofiarom;

(c) Zorganizowało przyjazne dla dzieci systemy zgłaszania takich przypadków;

(d) Chroniło dzieci przed dalszym wykorzystywaniem, poprzez dopilnowanie, by osoby skazane za takie czyny wobec dzieci były pozbawione jakiegokolwiek kontaktu z dziećmi w swej działalności zawodowej;

(e) Zastosowało niezbędne polityki i środki zapobiegania nawrotom takiej formy przemocy.

Szkodliwe praktyki

28. Komitet odnotowuje z troską, że Państwo-Strona ma trudności z zapobieganiem wymuszonym "małżeństwom" dziewczynek w sytuacji migracji jak również dziewczynek-uchodźców i ubiegających się i status uchodźcy.

29. W świetle ogólnego komentarza nr 18 o szkodliwych praktykach (2014) przyjętego wspólnie z Komitetem ds. Eliminacji Dyskryminacji wobec Kobiet, Komitet zaleca Państwu-Stronie utworzenie systemu monitorowania wszystkich przypadków wymuszonych małżeństw wśród migrantów, uchodźców i poszukujących azylu, przeprowadzenie skutecznego dochodzenia w tych sprawach w celu wymierzenia sprawcom sprawiedliwości oraz zapewnienia ofiarom schronienia, jak również odpowiedniej rehabilitacji i usług doradczych.

E. Środowisko rodzinne i opieka alternatywna (artykuły 5, 9 -11, 18 (ust. 1 i 2), 20-21, 25 i 27 (ust. 4))

Środowisko rodzinne

30. Komitet jest zaniepokojony, że dzieci są pozostawione opieki rodziców przez dłuższy okres kiedy rodzice jadą za granicę w celach zarobkowych.

31. **Komitet zaleca, by Państwo-Strona:**

(a) Przeprowadziło ogólnokrajowe badania nad dziećmi pozostawionymi w Polsce podczas migracji zarobkowej rodziców oraz wykorzystało wyniki tego badania

do utworzenia profilu demograficznego tej populacji jako podstawy opracowania polityk i programów;

(b) Przyjęło kompleksową strategię wspierania rodziców w znajdowaniu zatrudnienia w Polsce, tak by mogli oni zostać z dziećmi.

Dzieci odebrane ze środowiska rodzinnego

32. Komitet odnotowuje, że Ustawa z 2011 roku o Wspieraniu Rodziny i Systemie Pieczy Zastępczej ułatwia deinstytucjonalizację dzieci pozbawionych środowiska rodzinnego. Jednakże Komitet jest zaniepokojony faktem, że:

(a) W 2014 roku wciąż duża liczba dzieci poniżej 10 lat przebywała w placówkach wychowawczych, w tym 800 dzieci w wieku poniżej 3 lat;

(b) Dzieci niepełnosprawne stanowią prawie połowę dzieci przebywających w instytucjach opiekuńczych;

(c) Ustawa o Wspieraniu Rodziny i Systemie Pieczy Zastępczej wciąż dopuszcza tworzenie ośrodków pre-adopcyjnych dla dzieci poniżej 1 roku życia, a rejonowe placówki opieki mogą umieszczać tam do 45 dzieci pozbawionych środowiska rodzinnego i dzieci o specjalnych potrzebach zdrowotnych;

(d) Postęp w procesie rozbudowy rodzinnej opieki zastępczej jest stosunkowo powolny ze względu m. in. na brak odpowiedniego nakładu pracy ze strony władz na szczeblu lokalnym;

(e) W praktyce sędziowie sądów opiekuńczych mają skłonność do umieszczania dzieci w instytucjonalnych formach opieki zamiast wspierać naturalną rodzinę dziecka w ich dążeniu do zatrzymania dziecka lub wybierać rodzinną formę opieki nad dzieckiem;

(f) Ograniczenie kontaktu z pierwotną rodziną dziecka jest stosowane jako forma kary dla dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej;

(g) Po umieszczeniu dziecka w pieczy, rodzice dziecka nie otrzymują odpowiedniego wsparcia w celu podniesienia swych kwalifikacji rodzicielskich;

(h) Wspieranie społeczne re-integracji dzieci i młodych ludzi opuszczających miejsca opieki zastępczej, także tych niepełnosprawnych, jest niewystarczające, a niewłaściwa gospodarka mieszkaniowa skutkuje bezdomnością tych osób lub umieszczeniem ich w placówkach opieki na stałe.

33. **Kierując uwagę Państwa-Strony na Wytyczne dotyczące Alternatywnej Opieki nad Dziećmi (Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 64/142, aneks), Komitet zaleca, by Państwo-Strona:**

(a) **Niezwłocznie zmniejszyło liczbę umieszczonych w placówkach dzieci w wieku poniżej 3 lat, w tym także tych niepełnosprawnych, oraz usprawniło proces umieszczania dzieci w rodzinnych formach opieki;**

(b) **Dążyło do zapobiegania potrzebie korzystania z opieki alternatywnej, także wśród dzieci niepełnosprawnych, poprzez ciągłą rozbudowę systemu wsparcia i pomocy dla rodzin z dziećmi;**

(c) **Dokonało przeglądu rozważyło zmianę Ustawy o Wspieraniu Rodziny i Systemie Pieczy Zastępczej oraz Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego w celu likwidacji ośrodków pre-adopcyjnych dla dzieci poniżej 1 roku życia oraz ograniczania dużych ośrodków opiekuńczo-wychowawczych;**

(d) **Przyspieszyło proces rozbudowy rodzinnej formy opieki poprzez większe zaangażowanie organów administracji lokalnej;**

(e) Zapewniło odpowiednie zabezpieczenia prawne i klarowne kryteria orzekania czy dziecko powinno być umieszczone w pieczy alternatywnej, z uwzględnieniem opinii i najlepszego interesu dziecka oraz egzekwowało te kryteria poprzez podnoszenie świadomości sędziów sądów opiekuńczych;

(f) Wspierało i monitorowało regularny i właściwy kontakt pomiędzy dzieckiem i jego rodziną, pod warunkiem, że jest to zgodne z najlepszym interesem dziecka, a zwłaszcza zakazało wykorzystywania zakazu takiego kontaktu jako kary;

(g) Zapewniło wsparcie i pomoc rodzinom, których dzieci zostały zabrane do innych form opieki, tak by dziecko mogło do rodziny wrócić, jeśli jest to zgodne z jego najlepszym interesem;

(h) Wzmocniło wsparcie dla dzieci i młodych ludzi opuszczających alternatywne formy opieki, w tym dzieci niepełnosprawne, by umożliwić im ponowną integrację ze społeczeństwem, udostępniając lokale mieszkalne, usługi prawne, zdrowotne i opieki społecznej, jak również dając możliwość edukacji i szkolenia zawodowego.

F. Niepełnosprawność, podstawowa opieka zdrowotna (artykuły 6, 18 (ust. 3), 23, 24, 26, 27 (ust. 1-3) i 33)

Dzieci niepełnosprawne

34. Komitet jest zaniepokojony faktem, że:

(a) Jest bardzo mało danych, badań i analiz na temat skuteczności wdrażania praw i polityk na rzecz praw dzieci niepełnosprawnych;

(b) Mimo postępu w procesie deinstytucjonalizacji, wiele dzieci niepełnosprawnych wciąż żyje w placówkach z powodu m.in. niekompletnego i pełnego braków systemu opieki społecznej, który niedostatecznie zachęca i wspiera rodziny, by zatrzymać dzieci w domu. Jest on także niewystarczający w aspekcie wspierania autonomii dziecka i aktywnej partycypacji w życiu publicznym w przeciągu całego życia;

(c) Rodzice mogą zdecydować, że dziecko niepełnosprawne nie będzie korzystało z edukacji łącznej, co w efekcie daje duży odsetek dzieci niepełnosprawnych uczęszczających do szkół specjalnych;

(d) W szkołach ogólnych fundusze przeznaczone na dzieci niepełnosprawne mogą być wykorzystywane do innych celów, przez co edukacja może mieć mniejszy stopień integracyjności w tych szkołach.

35. W świetle swego ogólnego komentarza nr 9 (2006) na temat praw dzieci niepełnosprawnych, Komitet zaleca, by Państwo-Strona:

(a) Usprawniło system zbierania danych na temat dzieci niepełnosprawnych i przeprowadziło badania i analizy skuteczności wdrażania Konwencji i istniejących praw i polityk;

(b) Dokonało reformy systemu opieki społecznej dla dzieci niepełnosprawnych i ich rodzin w celu poprawienia jego spójności i koordynacji i uniknięcia niepotrzebnej instytucjonalizacji;

(c) Zagwarantowało wszystkim dzieciom niepełnosprawnym prawo do edukacji łącznej w szkołach ogólnodostępnych;

(d) Opracowało na poziomie lokalnym system monitorowania zarządzania funduszami edukacyjnymi przeznaczonymi dla dzieci niepełnosprawnych w celu

zagwarantowania, że każde niepełnosprawne dziecko otrzyma właściwe wsparcie i pomoc mieszkaniową;

(e) Nadało priorytet środkom służącym przyspieszeniu pełnego włączenia dzieci niepełnosprawnych, w tym dzieci z niepełnosprawnościami psychicznymi i psychospołecznymi, we wszystkich dziedzinach życia publicznego, takich jak spędzanie czasu wolnego, opieka środowiskowa oraz zapewnienie lokalu socjalnego z właściwymi udogodnieniami.

Zdrowie i usługi w zakresie opieki zdrowotnej

36. Komitet docenia starania Państwa-Strony w dziedzinie zdrowia dzieci, lecz jest zaniepokojony faktem, że:

(a) w Państwie-Stronie brakuje ram prawnych dotyczących zdrowia publicznego, które gwarantują spójność i koordynują funkcjonowanie istniejących przepisów prawa w sektorze zdrowia;

(b) Rośnie liczba dzieci chorych na depresję lub zaburzenia lękowe jak również liczba prób samobójczych;

(c) Choroby zębów są najczęstszym problemem zdrowotnym u dzieci;

(d) Rośnie jednocześnie zarówno liczba dzieci mających nadwagę, jak i tych niedożywionych;

(e) Dostępność wysokiej jakości podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej, w tym opieki pediatrycznej, dentystrycznej i psychologicznej dla dzieci jest w kraju ogólnie niska, a w niektórych rejonach wiejskich bardzo niska, opieka ta nie jest dostępna dla wszystkich dzieci w kraju;

(f) Dostęp do usług opieki zdrowotnej i rehabilitacyjnych dla dzieci z niepełnosprawnościami jest szczególnie utrudniony ze względu na bariery fizyczne w ośrodkach zdrowia jak również brak dostępności tych usług, co skutkuje długim okresem oczekiwania na leczenie;

(g) Prawo Państwa-Strony przewiduje bezpłatną opiekę medyczną dla obywateli Państwa, jednak nie dotyczy to dzieci rumuńskich i romskich żyjących w ubóstwie, które mają problemy z otrzymaniem wysokiej jakości opieki w odpowiednim czasie.

37. Komitet zwraca uwagę Państwa-Strony na swój komentarz ogólny nr 15 (2013) na temat prawa dziecka do życia w zdrowiu na najwyższym możliwym poziomie i zaleca, by Państwo-Strona:

(a) Rozważyło opracowanie ogólnych ram prawnych oraz wszechstronnej polityki zdrowia publicznego, uwzględniającego prawo dziecka do zachowania zdrowia;

(b) Dalej podnosiło świadomość dzieci, rodziców i nauczycieli w zakresie zdrowia psychicznego dzieci, kontynuowało i wzmacniało działania prewencyjne w szkołach i ośrodkach zdrowia, poprawiało osiągalność łatwo dostępnych usług takich jak opieka pielęgniarska czy doradztwo w szkołach oraz zwiększało liczbę psychologów i psychiatrów dziecięcych;

(c) Kontynuowało i umacniało działalność profilaktyczną w dziedzinie opieki stomatologicznej oraz wprowadziło system okresowego wzywania dzieci na kontrole dentystryczne bez inicjatywy rodzica;

(d) Zbierało dane o żywieniu dzieci, obejmujące zarówno nadmierne spożycie pokarmów jak i niedożywienie, oraz opracowało środki służące poprawie standardów

żywienia dzieci. Środki te powinny obejmować przepisy ograniczające reklamowanie i marketing śmieciowego jedzenia, zawierającego sól, cukry i tłuszcze oraz ich dostępność dla dzieci;

(e) Zapewniło osiągalność i równy dla wszystkich dzieci w kraju dostęp do wysokiej jakości usług podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej, także dla dzieci z obszarów wiejskich i tych zaliczających się do żyjących w trudnych warunkach ekonomicznych i społecznych;

(f) Integrowało prawa dzieci niepełnosprawnych z prawami, politykami i innymi środkami krajowym w celu wzmocnienia narodowego systemu zdrowia, tak by zapewnić powszechny dostęp do usług opieki zdrowotnej i rehabilitacji;

(g) Zagwarantowało, że wszystkie dzieci pozostające w granicach jego jurysdykcji, w tym także dzieci Romów, będą miały taki sam dostęp do bezpłatnych usług zdrowotnych.

Zdrowie nastolatków

38. Komitet jest zaniepokojony faktem, że:

(a) Obowiązkowa Nauka o życiu w rodzinie w szkołach (CRC/C/POL/3-4, ust. 570) nie zapewnia wszechstronnej, dostosowanej do wieku edukacji o życiu seksualnym i rozrodczym;

(b) Nastoletni chłopcy i dziewczynki mają problemy z dostępem do usług w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego, w tym dostępem do współczesnych środków antykoncepcyjnych;

(c) Brak jest oficjalnych danych i badań nad liczbą nielegalnych i wykonywanych w niebezpiecznych warunkach zabiegów aborcyjnych;

(d) Surowe wymogi prawne dotyczące aborcji oraz brak klarownej procedury dla przeprowadzenia legalnej aborcji zgodnie z obowiązującym prawem, oraz społeczne napiętnowanie, utrudniają dziewczynkom dostęp do legalnej aborcji.

39. **W świetle swego ogólnego komentarza nr 4 (2003) na temat zdrowia nastolatków, Komitet zaleca Państwu-Stronie:**

(a) **Rozszerzyć zakres obowiązkowej Nauki o życiu w rodzinie w celu zapewnienia wszechstronnej, dostosowanej do wieku edukacji o życiu seksualnym i reprodukcyjnym, w tym informacji o planowaniu rodziny i środkach antykoncepcyjnych, niebezpieczeństwach związanych z ciążą w młodym wieku oraz zapobieganiu i leczeniu chorób przenoszonych drogą płciową;**

(b) **Zapewnić bezproblemowy dostęp do usług w zakresie zdrowia seksualnego i psychicznego, w tym poufne doradztwo oraz współczesne środki antykoncepcyjne dla dziewcząt i chłopców oraz zmienić Ustawę z 1993 o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży, by złagodzić warunki dopuszczalności aborcji oraz, co dotyczy młodych dziewcząt, by uwzględnić prawo dziecka do wyrażenia swych poglądów oraz najlepszy interes dziecka;**

(c) **Ustanowić jasne standardy jednolitej nierestrykcyjnej interpretacji warunków dopuszczalności aborcji i stosownych procedur, włącznie z bezwzględnym wdrożeniem zasady poufności danych osobowych.**

Standard życia

40. Komitet z zadowoleniem odnotowuje przyjęcie środków mających wspierać rodziny lecz jest zaniepokojony faktem, że:

(a) W ostatnich latach wzrosła liczba dzieci żyjących na granicy ubóstwa, a wskaźnik ubóstwa dzieci jest najwyższy ze wszystkich grup wiekowych, przy czym 10% z nich cierpi skrajne ubóstwo;

(b) Samotni rodzice z dziećmi, rodziny wielodzietne (więcej niż troje dzieci) oraz rodziny z dziećmi niepełnosprawnymi są bardziej zagrożone wielowymiarowym ubóstwem;

(c) Wzrosła liczba bezdomnych dzieci.

41. Komitet zaleca, by Państwo -Strona wyznaczyło wyraźnie określone cele, by ograniczyć ubóstwo dzieci, zwłaszcza skrajne ubóstwo oraz deprywację dzieci, z wyznaczeniem konkretnych ram czasowych i wskaźników w odpowiednich politykach i programach, a przy tym:

(a) Rozważyło prowadzenie celowych konsultacji z rodzinami i dziećmi, także z tym w trudnej sytuacji, jak również organizacjami obywatelskimi zajmującymi się prawami dzieci na temat ubóstwa dzieci, z zamiarem wzmocnienia strategii i środków ograniczania tego zjawiska;

(b) Zwiększyło wsparcie dla dzieci żyjących poniżej granicy ubóstwa, zwłaszcza rodziców samotnie wychowujących dzieci, rodzin z trójką i więcej dzieci oraz rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi, oraz zagwarantowało, że środki ochrony społecznej będą zaspokajać rzeczywiste koszty godziwych warunków życia dzieci, w tym wydatków związanych z ich prawem do zdrowia, odżywczej diety, edukacji, odpowiedniego miejsca zamieszkania, dostępu do wody i odpowiednich warunków sanitarnych;

(c) Dokonało przeglądu swego prawa, polityki programów mieszkaniowych w celu zapobiegania i eliminowania bezdomności, z uwzględnieniem specjalnych potrzeb dzieci, także tych niepełnosprawnych, ich rodzin i dzieci opuszczających alternatywne formy opieki. Takie środki mogą obejmować poprawę dostępności i odpowiedniości lokali socjalnych na poziomie gminnym oraz zapewnienie schronisk tymczasowych osobom, którym grozi bezdomność.

G. Edukacja, czas wolny i życie kulturalne (artykuły 28, 29, 30 i 31)

42. Komitet z zadowoleniem przyjmuje znaczne wysiłki poczynione w celu zmniejszenia różnic pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi w zakresie dostępu do edukacji, szerszego udostępnienia edukacji dla najmłodszych dzieci, integracji dzieci romskich w szkołach ogólnodostępnych oraz zagwarantowania dostępu do bezpłatnej edukacji publicznej oraz pomocniczych usług edukacyjnych dla dzieci obcokrajowców, w tym dzieci uchodźców i osób ubiegających się o status uchodźcy. Jednakże Komitet jest nadal zaniepokojony faktem, że:

(a) Dzieci żyjące na obszarach wiejskich i małych miastach wciąż mają problem z dostępem do dobrej jakości edukacji;

(b) Korzystanie z edukacji przedszkolnej, podstawowej, ponadpodstawowej i zawodowej przez dzieci romskie jest nadal rzadsze niż w przypadku innych dzieci, i wiele dzieci romskich wciąż ma problemy z uczęszczaniem do szkół ogólnodostępnych, lub są one nieprawidłowo umieszczane w szkołach specjalnych ze względu na słabą znajomość języka polskiego i sprawdzanie wiedzy w sposób nieuwzględniający uwarunkowań kulturowych;

(c) Dzieci z HIV/AIDS są zwykle odseparowywane w przedszkolach i placówkach nauczania obowiązkowego;

(d) Dzieci ubiegające się o status uchodźcy umieszczone w ośrodkach zamkniętych nie mają dostępu do edukacji w pełnym wymiarze.

43. **Komitet zaleca, by Państwo-Strona:**

(a) **Kontynuowało zwiększanie nakładu pracy w celu poprawy dostępności do wysokiej jakości edukacji na obszarach wiejskich i w małych miastach, w tym dostępu do przedszkoli, edukacji ponadpodstawowej i wyższej;**

(b) **Ułatwiałoby dzieciom romskim korzystanie i włączenie do edukacji na wszystkich poziomach włącznie z edukacją przedszkolną, podnosiło świadomość nauczycieli i pracowników poradni psychologicznych i pedagogicznych na temat historii i kultury Romów, zagwarantowało przeprowadzanie testów niewerbalnych i uwzględniających uwarunkowania kulturowe oraz wzmacniało rolę i kompetencje romskich asystentów nauczycieli w edukacji obowiązkowej poprzez wyraźne zdefiniowanie ich statusu, poprawę warunków pracy oraz zapewnienie okazji do podnoszenia kompetencji;**

(c) **Eliminowało stygmatyzację i dyskryminację wobec dzieci z HIV/AIDS i ich segregację w placówkach oświatowych zgodnie z Ogólnym komentarzem Komitetu Nr 3 na temat HIV/AIDS oraz prawa dziecka (2003 r.) i Międzynarodowych Wytocznych dotyczących HIV/AIDS i Praw Człowieka;**

(d) **Zagwarantowało możliwość pełnego korzystania z prawa do edukacji dzieciom ubiegającym się o status uchodźcy, bez względu na ich status, długość pobytu czy zamieszkania, na równi z innymi dziećmi w kraju.**

H. Środki ochrony specjalnej (artykuły 22, 30, 32-33, 35-36, 37 (b)-(d), 38, 39 i 40)

Dzieci ubiegające się o status uchodźcy i dzieci uchodźców

44. Komitet z zadowoleniem odnotowuje przyjęcie Ustawy o Uchodźcach (2014 r.), która wprowadza alternatywne rozwiązania wobec ośrodków zamkniętych dla azylantów. Jednakże Komitet jest zaniepokojony faktem, że:

(a) Ustawa o Uchodźcach wciąż dopuszcza możliwość umieszczenia dzieci - ubiegające się o status uchodźcy w zamkniętym ośrodku wraz z członkami ich rodzin, jeśli dorosły członek rodziny jest tam umieszczony;

(b) Nie ma procedur systematycznego dostarczania informacji dzieciom-ubiegającym się o status uchodźcy i ich opiekunom na temat ich praw i obowiązków, obowiązujących procedur i usług dostępnych dla tych osób;

(c) Nie istnieje refundowany przez Państwo system bezpłatnej pomocy prawnej dla osób ubiegających się o status uchodźcy, w tym dzieci pozostawionych bez opieki;

(d) Procedury ponownego połączenia się rodziny nie są fizycznie ani ekonomicznie dostępne dla wielu azylantów i uchodźców i stawiają zbyt wysokie wymagania związane z dokumentacją i fizyczną weryfikacją wnioskodawców;

(e) Większość osób korzystających z międzynarodowej opieki w kraju napotyka problem długotrwałej bezdomności i niepewności mieszkaniowej, zwłaszcza w przypadku samotnych matek i rodzin wielodzietnych.

45. **Komitet zaleca, by Państwo-Strona:**

(a) **Unikało zatrzymywania osób ubiegających się o status uchodźcy w wieku poniżej 18 lat oraz rodzin z dziećmi w ośrodkach bez względu na ich formę i**

rozważało w takich przypadkach wszystkie możliwe alternatywy, włącznie z bezwarunkowym zwolnieniem, przed zatrzymaniem. Komitet poleca przy tym Poprawione Wytyczne UNHCR dotyczące kryteriów i standardów stosowanych do detencji osób ubiegających się o status uchodźcy (26 lutego 1999 r.)

(b) W świetle Ogólnego komentarza Nr 6 na temat traktowania dzieci bez opieki i oddzielonych od rodziny poza ich krajem pochodzenia, zagwarantowało, że wszystkie dzieci ubiegające się o status uchodźcy i ich opiekunowie będą systematycznie informowani o swych prawach i obowiązkach, procedurach dla uchodźców i dostępnych dla nich usługach. W tym względzie należy rozważyć zmianę ustawodawstwa krajowego, włącznie z Ustawą o ochronie cudzoziemców na terenie RP (2003 r.);

(c) Rozważyło rozszerzenie zakresu bezpłatnej pomocy prawnej dla wszystkich osób ubiegających się o status uchodźcy, dzieci-uchodźców na wszystkich etapach procedury ubiegania się o ochronę międzynarodową poprzez zmianę stosownych aktów prawnych i zapewnienie wsparcia finansowego organizacjom pozarządowym świadczącym pomoc azylantom i uchodźcom;

(d) Podjęło wszelkie niezbędne środki gwarantujące stosowanie zasady jedności rodziny wobec uchodźców i ich dzieci, w tym uelastycznienie i złagodzenie wymogów administracyjnych dla ponownego połączenia się rodziny;

(e) Poprawiło sytuację mieszkaniową dzieci pozostających pod ochroną międzynarodową poprzez udostępnienie odpowiedniego zakwaterowania grupom o specjalnych potrzebach, takich jak samotne matki i rodziny wielodzietne, jak również podjęcie aktywnych działań zapobiegających bezdomności wśród uchodźców.

Dzieci należące do grup mniejszościowych

46. Komitet jest zaniepokojony faktem, że:

(a) Stygmatyzacja i dyskryminacja wobec społeczności romskich, w tym dzieci, są wciąż powszechne, co skutkuje eskalacją przemocy i mowy nienawiści wobec nich;

(b) Rodziny romskie z dziećmi żyjące w nieformalnych skupiskach są skazywane na eksmisję;

(c) Romskie dzieci migrantów, zwłaszcza tych z państw członkowskich Unii Europejskiej, takich jak Romowie rumuńscy, napotykają trudności z dostępem do usług opieki społecznej i programów integracji społecznej, ponieważ większość tych usług i programów nie uwzględnia uwarunkowań kulturowych Romów i adresowana jest tylko do polskich obywateli lub obywateli spoza UE.

47. Komitet wzywa Państwo-Stronę, by:

(a) Przeprowadziło kampanie na wszystkich szczeblach i we wszystkich regionach mające na celu wyeliminowanie negatywnego stosunku wobec Romów w społeczeństwie i podjęło skuteczne działania zapobiegające przemocy i mowie nienawiści wobec Romów;

(b) Wzmocniło środki zapobiegające przymusowym eksmisjom. Jeśli eksmisja jest nieunikniona, należy przeprowadzić ją wedle międzynarodowych standardów, takich jak Podstawowe zasady i wytyczne dotyczące eksmisji i przesiedlenia spowodowanych rozwojem infrastruktury naziemnej, wydane przez Specjalnego Sprawozdawcę ds. odpowiednich warunków mieszkaniowych;

(c) Ocenilo szczególną sytuację dzieci migrantów romskich, w tym tych z państw członkowskich UE, i podjęło działania w celu ułatwienia im dostępu do

środków opieki społecznej i programów integracji społecznej, włącznie z wdrożeniem aspektu kulturowego świadczonych usług i dostosowaniem zakresu programów społecznych.

Dzieci żyjące na ulicach

48. Komitet jest zaniepokojony faktem, że nie ma żadnych regularnych działań na rzecz ochrony i wsparcia dzieci przymuszanych do żebractwa, w tym tych przemyconych zza granicy, i że nie ma żadnej spójnej polityki regulującej jaki rodzaj środków ochrony zabezpieczy najlepszy interes dziecka, włącznie z decyzjami o umieszczeniu dziecka w pieczy alternatywnej.

49. **Komitet zaleca, by Państwo-Strona:**

(a) **Zbierało dane na temat dzieci zaangażowanych w żebractwo i przeprowadziło badania w celu ustalenia przyczyn zjawiska, oceny jego skali i skutecznych środków zaradczych;**

(b) **Opracowało kompleksową strategię zapobiegania i eliminowania dziecięcego żebractwa oraz zapewniło ochronę i wsparcie w zakresie rehabilitacji i społecznej integracji ofiarom i ich rodzinom. Należy zapewnić swobodną, aktywną i znaczącą partycypację tych dzieci, ich rodzin i organizacji pożytku publicznego w opracowaniu takiej strategii;**

(c) **Opracowało wytyczne jak należy świadczyć odpowiednią opiekę i wsparcie dzieciom - ofiarom żebractwa, przy jednoczesnym zabezpieczeniu ich najlepszego interesu i ich prawa do wyrażania swych poglądów oraz pielęgnowaniu środowiska rodzinnego.**

Wykorzystywanie seksualne i handel ludźmi

50. Komitet przyjmuje z zadowoleniem zmianę Kodeksu Karnego w ramach której przyjęto definicję handlu ludźmi bliższą standardom międzynarodowym, która rozszerza znaczenie "handlu" o handel w celu wykorzystania do pracy przymusowej. Jednakże Komitet jest nadal zaniepokojony faktem, że:

(a) Istniejące prawo nie gwarantuje, że rozpoznane ofiary nie będą karane za czyny popełnione wynikające bezpośrednio z faktu stania się przedmiotem handlu;

(b) Identyfikacja dzieci-ofiar handlu wciąż pozostaje wyzwaniem;

(c) Brak świadomości prokuratorów i sędziów skutkuje niskim wskaźnikiem skazań sprawców za handel ludźmi, wysokim wskaźnikiem wyroków łagodniejszych lub w zawieszeniu, jak również nie właściwych orzeczeń o ochronie dzieci-ofiar, także pod względem umieszczania społecznie nieprzystosowanych dzieci w instytucjach bez niezbędnego poradnictwa i innych usług;

(d) Nie istnieje żadna służba publiczna specjalizująca się w opiece i wspieraniu dzieci-ofiar handlu ludźmi.

51. **Komitet zaleca, by Państwo-Strona:**

(a) **Zmieniło istniejące ustawodawstwo, tak by uwzględnić zakaz skazywania, zatrzymywania i karania dzieci będących przedmiotem handlu za działania, w które były zaangażowane, bezpośrednio wynikające z ich sytuacji;**

(b) **Opracowało i ustanowiło odpowiednie i skoordynowane mechanizmy identyfikacji i ochrony dzieci-ofiar, w tym regularnego i systematycznego przekazywania informacji wśród stosownych przedstawicieli władz, by wzmocnić**

skuteczność działania policji, straży granicznej, inspektorów pracy i pracowników opieki społecznej w zakresie identyfikowania ofiar handlu ludźmi;

(c) Zwiększyło wysiłki w celu podniesienia świadomości i kompetencji sędziów rodzinnych i prokuratorów w zakresie istniejących krajowych i międzynarodowych standardów jak również tego, jak respektować najlepszy interes dziecka w postępowaniu sądowym dotyczącym handlu ludźmi, z uwzględnieniem szczególnej potrzeby ochrony dla dzieci, które stały się ofiarą tego procederu;

(d) W oparciu o ocenę rezultatów Krajowego Planu Działania przeciwko Handlowi Ludźmi na lata 2013-2015 zintegrowało, w kolejnej odsłonie Krajowego Planu Działania, kompleksowe środki identyfikacji, ochrony i wsparcia dla dzieci - ofiar handlu ludźmi, tak by zaspokoić ich specjalne potrzeby oraz najlepiej pojęty interes.

Zarządzanie przestępczością młodocianą

52. Komitet jest poważnie zaniepokojony faktem, że:

(a) Duża liczba dzieci wciąż jest przetrzymywana w aresztach dla nieletnich (ośrodkach dla przestępców młodocianych) przed i w trakcie postępowania sądowego przez zbyt długi czas, który średnio trwa ponad trzy miesiące.

(b) Dzieci w wieku powyżej 13 lat, które podejrzewa się o, lub są skazane za czyn karalny, mogą być przetrzymywane w policyjnych aresztach.

53. W świetle ogólnego komentarza nr 10 (2007) o prawach dzieci w postępowaniach w sprawach dla nieletnich, Komitet wzywa Państwo-Stronę do:

(a) Egzekwowania przepisów prawa dopuszczających maksimum 3 miesiące pobytu w areszcie dla nieletnich oraz zapewnienie prawnych zabezpieczeń w wyjątkowych przypadkach przedłużenia tego czasu, z wyraźnym ograniczeniem czasowym takiego przedłużenia;

(b) Promowania alternatywnych środków zatrzymania, takich jak probacja, mediacja, doradztwo, lub prace społeczne, tam gdzie to możliwe, oraz zagwarantowania, że areszt będzie stosowany tylko w ostateczności i na jak najkrótszy okres czasu, oraz że sytuacja aresztowanego będzie regularnie monitorowana w celu ewentualnego zwolnienia z aresztu.

54. Komitet jest także zaniepokojony faktem, że:

(a) Dzieci będące w konflikcie z prawem często są przesłuchiwane i muszą wydawać oświadczenia i podpisywać dokumenty bez obecności prawnika lub innej zaufanej osoby towarzyszącej;

(b) Zmiana Ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich (2 stycznia 2014 r.), która ustala jednolitą formę postępowania sądowego w sprawach nieletnich z zastosowaniem procedur określonych w Kodeksie Postępowania Cywilnego może pozbawiać dzieci gwarancji proceduralnych, gwarantowanych na mocy Kodeksu Postępowania Karnego, takich jak domniemanie niewinności, obowiązek mówienia prawdy lub zasada *in dubio pro reo* oraz prawo do adwokata.

55. W świetle ogólnego komentarza nr 10 (2007) o prawach dzieci w postępowaniu w sprawach dla nieletnich, Komitet wzywa Państwo-Stronę do:

(a) Doprowadzenia do zgodności wymiaru sprawiedliwości dla nieletnich z Konwencją i innymi właściwymi standardami oraz zagwarantowania proceduralnych praw dzieci;

(b) Wykorzystania technicznych narzędzi pomocniczych opracowanych przez Międzyagencyjny Panel ds. Postępowań w Sprawach Nietletnich i jego członków, w tym Biura ONZ ds. Narkotyków i Przemocności (UNODC), UNICEF, OHCHR i organizacji pozarządowych.

Należy zastosować się do poprzednich uwag końcowych Komitetu i jego zaleceń w kwestii Protokołu Fakultatywnego na temat handlu dziećmi, prostytucji dziecięcej i dziecięcej pornografii.

56. Komitet jest zaniepokojony faktem, że:

(a) W postępowaniach karnych w sprawie przestępstw związanych z seksualnym wykorzystywaniem dziecka, obowiązek udowodnienia winy zwykle leży na dziecku-ofierze, a nie na sprawcy;

(b) Dzieci zaangażowane w prostytucję nie mają dostępu do pomocy niezbędnej do ich pełnej społecznej integracji i pełnego odzyskania zdrowia fizycznego i psychicznego.

57. Komitet zaleca, by Państwo-Strona:

(a) Wzmocniło wdrażanie istniejącego prawa w celu zapewnienia ochrony dzieciom-ofiarom, w tym poprzez przesunięcie ciężaru dowodu (wykazania niewinności) na sprawców przestępstw objętych Protokołem Fakultatywnym;

(b) Usprawniło świadczenie odpowiedniej bezpłatnej pomocy prawnej i wsparcia psychologicznego, medycznego i społecznego dla dzieci-ofiar przestępstw ujętych w Protokole Fakultatywnym.

58. Komitet jest również zaniepokojony faktem, że seks-turystyka dziecięca wciąż rośnie na terenach przygranicznych, ale nie zbiera się żadnych danych na ten temat, mimo wcześniejszych zaleceń Komitetu z 2009 roku.

59. W świetle ogólnego komentarza nr 16 (2013) w sprawie Obowiązków państwa w zakresie wpływu sektora biznesowego na prawa dzieci, Komitet zaleca, by Państwo-Strona:

(a) Podjęło badania nad skalą i przyczynami seks-turystyki dziecięcej, tak by zidentyfikować dzieci z grupy ryzyka i ocenić skalę problemu;

(b) Sprawdziło i przyjęło ramy legislacyjne (cywilne, karne, administracyjne), w celu zapewnienia odpowiedzialności prawnej przedsiębiorstw i ich filii działających na lub zarządzanych z terytorium Państwa - Strony, zwłaszcza w przemyśle turystycznym;

(c) Powołało mechanizmy monitorujące dochodzenie i zadośćuczynienie dzieciom gdy łamane są ich prawa, z intencją poprawy egzekwowania odpowiedzialności i transparentności;

(d) Przeprowadziło kampanie podnoszące świadomość w branży turystycznej i ogólnie w społeczeństwie na temat zapobiegania seks-turystyce dzieci, i rozpowszechniało kartę honorowej turystyki oraz światowej kodeks etyczny w turystyce Światowej Organizacji Turystycznej wśród biur podróży i w branży turystycznej;

(e) Wzmacniało współpracę międzynarodową przeciwko seks-turystyce dzieci poprzez wielopoziomowe, regionalne i bilateralne działania na rzecz zapobiegania temu zjawisku i jego eliminacji;

(f) Kierowało się programem ramowym ONZ "Chroń, Szanuj, Naprawiaj" przyjętym jednogłośnie w 2008 roku przez Radę Praw Człowieka, przy wdrażaniu niniejszych zaleceń.

Należy zastosować się do poprzednich uwag końcowych Komitetu i jego zaleceń w kwestii Protokołu Fakultatywnego na temat angażowania dzieci w konflikty zbrojne.

60. Komitet z zadowoleniem przyjmuje zmiany Ustawy o powszechnym obowiązku ochrony RP i zmianie niektórych innych ustaw (przyjęte w dniu 27 sierpnia 2009), które gwarantują, że tylko osoby, które ukończyły 18 lat, mogą być powołane do przymusowej lub dobrowolnej służby wojskowej. Jednakże Komitet pozostaje zaniepokojony faktem, że nie ma procedur identyfikujących osoby ubiegające się o azyl i dzieci -uchodźców, które stały się ofiarą przemocy, zwłaszcza jeśli pochodzą z krajów dotkniętych konfliktem zbrojnym.

61. Komitet wraca do swego poprzedniego zalecenia dotyczącego Protokołu Fakultatywnego (CRC/C/OPAC/POL/CO/1, ust. 17), które mówi, że Państwo-Strona powinno stworzyć mechanizm identyfikacji wobec dzieci, osób ubiegających się o status uchodźcy i uchodźców, które mogły być zaangażowane w konflikt zbrojny za granicą. Komitet zaleca także, by Państwo-Strona podjęło środki mające na celu zapewnienie tym dzieciom odpowiedniej pomocy przy odzyskiwaniu zdrowia psychicznego i fizycznego oraz re-integracji społecznej.

I. Ratyfikacja Protokołu Fakultatywnego w sprawie Rozpoznawania Skarg

62. Komitet zaleca, by Państwo-Strona, aby lepiej wypełniać prawa dzieci, ratyfikowało Protokół Dodatkowy do Konwencji o Prawach Dziecka dotyczący rozpoznawania skarg.

J. Ratyfikacja międzynarodowych aktów prawnych dotyczących praw człowieka

63. Komitet zaleca, by Państwo-Strona, aby lepiej wypełniać prawa dzieci, ratyfikowało najważniejsze akty prawne dotyczące praw człowieka, których stroną jeszcze nie jest, tj. Międzynarodową Konwencję o Ochronie Praw Pracowników Migrujących i Ich Rodzin oraz Międzynarodową Konwencję o Ochronie Wszystkich Osób przed Przymusowymi Zaginięciami.

K. Współpraca z regionalnymi organami władzy

64. Komitet zaleca, by Państwo-Strona współpracowało z Radą Europy w zakresie wdrażania Konwencji i innych aktów prawnych dotyczących praw człowieka, zarówno przez Państwo-Stronę jak i państwa członkowskie Rady Europy.

V. Wdrażanie i sprawozdawczość

A. Działania pokontrolne i dystrybucja sprawozdań

65. Komitet zaleca, by Państwo-Strona podjęło wszelkie niezbędne kroki by zapewnić pełne wdrożenie uwag końcowych i zawartych w nich zaleceń. Komitet

zaleca także, by połączone 3. i 4. sprawozdania, pisemne odpowiedzi na dodatkowe pytania dla Państwa-Strony oraz niniejsze uwagi końcowe były powszechnie udostępnione w języku urzędowym Państwa.

B. Następne sprawozdanie

66. Komitet zachęca Państwo-Stronę do przedłożenia połączonych piątego i czwartego sprawozdania do 6 stycznia 2020 roku i uwzględniło w nim informacje o prowadzonych działaniach pokontrolnych dla niniejszych uwag. Sprawozdanie powinno być zgodne z wytycznymi Komitetu przyjętymi w dniu 31 stycznia 2014 (CRC/C/58/Rev.3) i nie powinno przekraczać 21 200 słów (patrz rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 68/268, ust. 16). W przypadku, gdy sprawozdanie przekroczy podany limit słów, Państwo-Strona zostanie poproszone o skrócenie sprawozdania zgodnie z zaleceniem powyżej. Jeśli Państwo-Strona nie będzie mogło poprawić i ponownie przedłożyć raportu, nie możemy dać gwarancji, że zostanie on przetłumaczony na potrzeby rozpatrującego go organu traktatowego.

67. Komitet zachęca także Państwo-Stronę do przedłożenia dokumentu podstawowego nie przekraczającego 42 400 słów, zgodnie z wymogami dla dokumentów podstawowych w ujednoliconych wytycznych dla sprawozdawczości w ramach międzynarodowych traktatów dotyczących praw człowieka, w tym wytycznych dla dokumentów podstawowych i traktatowych (HRI/GEN/2/Rev.6, rozdział I) i Rezolucji Zgromadzenia Ogólnego 68/268, ust. 16).
